

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 10.

Fylke: Møre og Romsdal.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Volda.

Emne: Lyngging og Mosing.

Bygdelag: Austefjorden.

Oppskr. av: Erik Halvatn

Gard: Halvatn.

(adresse): Austefjorden Sunnmøre G.nr. 59. Br.nr. 8.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Delvis via røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke): f. 1880.

Halvatn. Gardbrukar.

SVAR

1. Lyngskjering.

Vi ynskjer å få vite a) korleis lynggingen foregår i bygda i dag, b) om det er vorte nokre forandring i mann minne elle c) om det er tradisjon om en slik forandring. Det er d.) viktig å få vite korleis det var i den eldste tid en kan berette om (opplys frå kva tid, fars, farfars, elle nøyaktig fiksert.)

A. Lyng verke skore. Det vorte mir å mir slutt med lyngskjering i våre bygder, den er ikkje årviss. Det var sanka litt ved siste verds krig i mars - april - mai. Ein set på mindre krøter no, og så mindre folkehjelp hev inn, så det er hilt slutt.

2. Ein skjere lit um våren, april, mai.

3. Ein skjere dei finaste lyngtappane med "segd".

4. Det hev vore kvindfolk arbeid i vår bygd.

5. Det veit eg ikkje så nøye å svare på, det var ikkje så mange kvinner som skar lyng, fann dei ikkje høveleg lyng på ein plass, så gjekk dei på andre plassar i utmarkja, men no er det hilt slutt.

6. Ein fylte den i sekkar, a bar den heim elle kjære den som det hørde.

12909

7. Den sto i sekka til den var upbrukt.
8. Det er kjyra som tek den. Hvorlis den verte tilblanda kjinne og ikkje til. Nei, Lyngskjering heile vinteren er ikkje tale om, alt er nedsmiva, det er helst i Mai måne det hev vore store lit Lyng i naudår, kor dei hev brukt det for mi Tid veit eg ikkje.
9. Får dei ute den lyng dei vil, four eg ikkje dei svelte til døde, men eg four dei må ha litt høy dertil. Kor verdifull lyngen er veit eg ikkje.

B. Lyng som brite

1. I 1890 åra vart krøtara slept ut til elva for at drikke um vinteren, å bønderne kjære him bjorkaris elle bjork til brunnved.

Kjynne var då ute å smakte på det bjorkarise når det ikkje var for kaldt. Men fram um alt måtte ein passe på at krøtara ikkje vart magre, dei gjekk med ungdyr - stundom med kjynne med kalvar, saudem med lamb, gjeitene med kjed. Nei ein måtte passe på det at krøtara ikkje vart magre, elle so gjekk det gale med ungdyra som kom um våren. Det hev brukt å sløppe dei ut om våren i solbakken.

Nei ein sopte ikkje bort snøen, det eg veit.

2. Det hev vore kjyrene ein fekk him til fjøse kvart kveld. No hev ein ikkje hjelp til det.
- Det hev vore stundom i naudår, men er no slutt.
3. Det hev vore brukt berre i naudår. Sanni den nye moderande Meiridifta krave noko onnorkis. Til Saud og gjeite hev vi brukt å kjøre him i loda furebar å kviste som dei hev skjovla av borken i ute bare, det hev dei lika, men det er ikkje lønsamt.

4. Det er rekna for naudfor

II. Mosing. Sånkar en mose hvert år, eller

1. blir den brukt i nauðsår, sånka ein mose under siste verdenskrigen? Iusom ein ikkje lenger sånka mose, når slutta ein med det?
2. Sånkar ein i dykkar ~~mobygd~~ mose for hile vinteren som attåt for alle bore som var kripe? Det er ukjent for meg kor det har vore fram i gjenom tiden, men her er det ikkje vore brukt, kanskunde i sjobygdene har det brukt isam^m en med fiskeavfall, men for meg er det ukjent.
3. Det er ukjent for meg.
4. Det er ukjent for meg.
5. Det er ukjent for meg.
6. Det er ukjent for meg.
7. Det er ukjent for meg.
8. Det er ukjent for meg.
9. Det er ukjent for meg.
10. Det er ukjent for meg.
11. Det er ukjent for meg.
12. Det er ukjent for meg.

Det kanskunde mose vart nytta viss ein hadde mjøl å blande i.

Annem mose.

1. Eg vit lite kor det var brukt i gamle tida, når eg voks fram i 1890 åra, sånka vi sam^m en frøst, som voks some stader i ~~utmarka~~ ^{slåttmarka} å fylte det i sekke å bar heim. Her som vi trængde til til grisen for vika.
2. Det har ikkje vore brukt i våre bygder. Lar fra treda har ikkje vore nytta til foring her omkring, det eg vit.

Det nauðfor som har vore nytta mest av i våre bygder fra gamle tida er „Skav“ av Prognestred. Prognun vekse som ugras i våre skogar i denne.

4
 var skogbygda og derfor hev den vort nytta mykje
 fra gammalt i disse bygder, ja - eg vil seie
 så stort at vi stod ikkje i bit for foring
 til kjyrna når vi fekk heim Rogn. Kjyrna
 åt det godt og, når dei fekk varen på det.

Vi bor ei mil frå sjøen og kring 75 m.
 høgt uppe, og det er rekna for ei fjellbyggd.
 Her er høge fjell, vi mysse sola kring fyr-
 te november og får den igjen kring mitten
 av februar, så her er sine vingar, å vi
 må då mele åkrane for å få så korn.
 Er det sine vingar ligge isen på vatna ut
 mars, april til mitten av mai, men some
 år kan vassisane smelte for og.

Ja, så var det rågneborken då. Eg haure
 dei gamle folk fortalde um det, dei skape
 å drog rogn til kjøring i djupe snø, var
 det av sides måtte ^hskave borken i skogen,
 fylle borken oppi sekka å kjøyre heim i
 loda. Dette hev eg arbidt med mykje sjøl
 og. Eg hev opplevt 2 verdskrigar å krisetider,
 prisane var låge på kyrne då, å mjøl å
 korn ein måtte kjøpe var dyrt.

Ragnen kjære vi heim fra skogen, Kristine
 hogde vi til omrøved, fylte den i frog elle
 kasse å bar heim til omnen som var varmt,
 der sat heile huslyden (som hadde tid til det,)
 å smidde bork å fylte i kassa å bar den
 til fjosen å delte det på kyrne. Dette hende
 ikkje avvist, nei, det hende i krisetider, det
 var mange gardar som kom under ausjon-
 hammeren ved siste verdenskrig elle mellom
 krigsår 1920-1940. Ein selde ei god kyr for 60-70
 kroner, og mjølssekken kosta ~~lang~~ mykje.....
 Eg vil takke min Gud og far i himmelen som
 hev hjulpet meg i alle år sida eg vart født.